

C. kr. pošti!

Nedostavljene številke je poslati administraciji „Eisenbahner“
Dunaj V. Bräuhäusgasse 84.

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSКИH ŽELEZNIŠKIH NASTAVLJENCEV

UREDNIŠTVO
se nahaja v Ljubljani, Franca Jo-
žefa cesta 5.
UPRAVNIŠTVO
Dunaj V. — Bräuhäusgasse 84.

Izhaja vsakega 1. v mesecu.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina:
za celo leto 4-40 K
za pol leta 2-20 K
za četrť leta 1-10 K
Posamezna številka 18 vin.

Štev. 11 in 12.

V Ljubljani, 1. junija 1915.

Leto VIII.

Obvestilo vsem krajevnim skupinam in članom na slovenskem ozemlju.

Tajništvo »Strokovnega in pravovarstvenega društva avstrijskih železničarjev«, ki je bilo doslej v Trstu, se je preselilo v Ljubljano. V Ljubljani je tudi uredništvo »Železničarja«. Vse dopise, ki se tičejo tajništva in uredništva, naj naslovi krajevne skupine in člani: Ljubljana, Franca Jožefa cesta št. 5.

Današnje številko »Železničarja« smo morali izdati zaradi mnogovrstnih zaprek le na šestih straneh.

Vse organizirane železničarje pozivljamo, da izpolnujejo zvesto svoje dolžnosti v službi. A pri tem naj ne pozabijo dolžnosti do organizacije, ki jim je bila vedno zaščitnica in jim bo v bodoče še večja.

Tajništvo.

Novo trpljenje.

Križev pot evropskega ljudstva je dospel pretekli mesec za postajo višje. Italijanska vlada je raztrgala zavezniško pogodbo z Avstrijsko-Ogrsko in Nemčijo kakor ničvredni kos papirja in vstopila prostovoljno, brez sile in potrebe, v svetovno vojno. Kdor si je ohranil v teh težkih, usodopolnih desetih mesecih vojne še pčico zdravega razuma, ta je zrl na zadnje do-

godke v Italiji kakor na nekaj, kar je nerazumljivo. Avstrijsko-ogrška vlada je obljubila Italiji, če ostane nevtralna, toliko, da bi bila njena nevtralnost najbogateje poplačana in bi bile njene nacionalne aspiracije nasičene. Ali ne! To je bilo vse premalo, kajti italijanska vlada noče zadržati za drugimi v imperialističnem pohlepu in hoče razširiti tudi svoje gospodstvo v Azijo in Afriko. Trojni sporazum jej je obljubil nekaj pridobitev v Mali Aziji in razširitev mej njene posesti v Afriki in Italija je hitela zato, da pretrga nad tridesetletno prijateljstvo z Avstro-Ogrsko in Nemčijo. Kdo dá več? Prav takšna je italijanska vlada! Najvišji ponudnik dobi! Brezvestno podkupljeno časopisje, z milijoni angleškega in francoskega denarja podkupljeni agitatorji so gladili pot tej sramotni dražbi. Ljudstvo, to bedno, sestradano italijansko ljudstvo pa naj molče prenaša nezmerne žrtve roparske vojne, ki so jo začeli Salandro et Komp. na svojo pest in s pomočjo takozvane »intelligence«. Kakor v pijani omotici so hiteli »inteligentni« sloji Italije, da čimprej izsilijo krvavi ples. Delavstvo, razredno zavedno delavstvo v Italiji, je napelo vse moči, da prepreči strahoto vseh strahot. Zaman! Neodgovorni kričalci, ljudje, ki kradejo bogu čas in ljudstvu blagostanje, so bili močnejši in so zmagali nad treznimi mislečimi proletarci in njihovimi voditelji. Vse sile je zastavila italijanska socialno demokratična stranka v boju zoper imperialistični pohlep, vse je storila, kar je bilo v njeni moči, da ohrani italijanskemu ljudstvu mir. Do zadnjega so vztrajali socialni demokratje v boju zoper vojno, zvesti načelom mednarodnega socializma, ali premalo jih je bilo. V parlamentu

so odklonili z ledeno hladnostjo vse predloge vlade, tičoč se vojne, ali njihov protest je prepilo pobesnelo meščanstvo. Buržvazna večina, pisana kakor mavrica — od najradikalnejših radikalcev do najčrnejših klerikalcev — je zmagała. Brez sramu so odobravalı zastopniki meščanstva nezvesto postopanje svoje vlade. Moški, neustrašeni nastop italijanske socialno demokratične stranke pa ostane kljub temu neizbrisno dejstvo v zgodovini mednarodnega socializma.

LISTEK.

Pohabljenca.

Ogrsko spisal Andrej Várady.

Delavska množica demonstrira hrupno po cestah. Mnogo, mnogo razcapanih, od lakote in bede do smrti izmučenih ljudi kaže po cesti svojo moč. Rdeče zastave plapolajo. Klici, preklinjajoči postopaško gospodo, se dvigajo, klici, zahtevajoči človeško življenje, kipe.

Kjer se ceste križajo, so se stisnili stražniki na konjih in brez konj ob stene in ko je prihrumela množica, navale... Ostre sablje so zablistale, konji so drveli čez ljudi. V gozd ljudi so se zagvozili in kamor so padale moreče sablje, se je vzdignil stok in jok in strah. In rdeča kri je tekla.

Ko se je zavedel Gregor Sos na postelji v bolnišnici, je začutil blazne bolečine v levi roki. Njegova prva misel je bila, da je ob roko. Poizkušal se je premakniti, otipati roko, dobiti gotovost. Ali komaj se je premaknil, ga je sprele-

tela bolečina, zaječal je in mirno obležal. Usmiljenka pristopi k njegovi postelji.

»Ali česa želite, dobri mož?«

»Ali so mi odrezali roko?« je vprašal ječeč Gregor Sos.

»Ne, kje naj bi jo odrezali? Pomirite se. Mogoče, da je pozneje niti odrezati ne bo treba...«

Dneve in dneve je ležal Sos, ne da bi vedel kaj o sebi. Strašen ogenj je divjal po vsem njegovem telesu in v levi roki ga je zbadalo tako, kakor bi mu rezali meso v koscih z nje.

Čez več dni, ko so ponehavale bolečine, se je začel gibati v postelji. Od vseh strani je prihajalo k njegovi postelji zamolklo ječanje. Ogle daval se je po veliki bolniški sobi. V postelji poleg njega je spal stokajoč bolnik bledih lic. S široko odprtimi očmi je strmel Gregor Sos na to posteljo...

Ko sta bila še tako daleč, da sta zamogla govoriti, je dejal proti sosedovi postelji:

»Torej sem kaj sva prišla, sosed?«...

»Zdravniki so mi odrezali pol noge,« je ječal oni.

»Meni so pustili roko, ampak roka bo le streclj...«

»Najino življenje je pač končano!?«

»Šest otrok imam... šest majhnih... Nikogar ne bo, ki bi jih hranil... Oh...«

»Jaz imam le tri. S pohabljenim nogo pa tudi za te ne morem zaslužiti.«

»Vi ste stražnik. Dobili boste malo pokojnino...«

»Čeprav jo dobim, je to le neznatna odškodnina za mojo nesrečo.«

Ženi sta jih prišle obiskat. Ženi, vsled porodov, skrbi in dela izmučeni proletarki. Prišli ste z žalostnim obrazom, prestrašenimi, objokanimi očmi, preplašeni in trudnih kretenj. Pri posteljah sta obstali.

»Kako je,« je vprašala zdihujoče vsaka svojega moža.

»Kaj delate ve? Kaj počno otroci?« sta pozivedovala bolnika v posteljah.

»Drug drugega sva pohabila,« sta govorila svojima ženama.

»Sli smo na cesto, da zahtevamo svoje pravice, da napravimo pot naši, toliko časa pridržani grenkobi. In to jim ni bilo všeč. Mi ne smemo na cesto. In vendar smo mi zgradili hiše, mi smo napravili železnice, tudi tlakovali smo cesto in jo obsadili ob obeh straneh z drevjem. A potem ste privihrali vi nad nas, nekateri peš, nekateri

Gospodarska vojna oskrba za železničarje.

28. aprila je bil v »Železničarskem domu« na Dunaju sestanek zaupnikov vseh krajevnih skupin dunajskih.

Državni poslanec sodrug Tomschik je poročal obširno o akciji, ki jo je izvedla centrala, da se omili draginja in o uspehu te akcije. V debati, ki je sledila temu poročilu, so izjavili zaupniki, da so odredbe ces. kr. železniškega ministrstva v tem oziru popolnoma nezadostne. Zato morajo železničarji znova zahtevati od železniškega ministrstva, da podeli draginjsko doklado in tako zmanjša bedo med osebjem c. kr. državnih železnic. Izvolila se je deputacija, ki naj gre k železniškemu ministru in mu naslika bedo med osebjem ter ga prosi odpomoči. V to deputacijo so bili izvoljeni sodrugi Schwab, Reiß, Kneidinger, Schneider in Andrá.

Deputacija je bila 8. maja dopoldne pri železniškem ministru. Potek obiska je bil sledeči:

Sodrugi Schwab je razjasnil najprej namen odposlanstva. Pomožna akcija, ki jo je uvedlo železniško ministrstvo, dalje podpore, so popolnoma nezadostne in nikakor ne olajšujejo bede med osebjem. Zlasti zato ne, ker ne izvajajo direktije in poedini službeni predstojniki navodil železniškega ministrstva v tem oziru prav in pogosto celo v škodo osebja. Poedini službeni predstojniki zavračajo prošnje delavcev in uslužbencev, ki imajo le po enega otroka ali so neoženjeni, čeprav so v bedi. Mnogo od teh uslužbencev pa mora skrbeti za starše ali za druge svoje. Pomoči potrebne poduradnike hočejo popolnoma izključiti od teh podpor.

Na to je odgovoril minister, da se pojavlja raznovrstno tolmačenje odredb vedno. Potrebno je zato, da se še enkrat izdajo direktive. Za delavce v dunajski občini namerava izdati ministrstvo posebne mezdne poviške.

Glede vprašanja, da se oskrbi železničarje z živili, upa minister, da bo lahko ukrenil še mar-

sikaj. Začeta akcija se bo nadaljevala. Nakupilo se je že mnogo in napravilo več sklepov, ki se realizirajo v najkrajšem času. Železničarji pa se morajo sprijazniti tudi z dejstvom, da prinašajo skupno z ostalim prebivalstvom žrtve. V tem oziru bo storil, karkoli je mogoče, vsega ne more storiti.

Glede dovolitve draginjske doklade, katere potrebo je utemeljevala deputacija zelo obširno, je izjavil železniški minister, da bi se dala izposlovati taka doklada. Njegov tozadevni trud pa se je razbil od nasprotovanju finančnega ministrstva.

Sodrugi Schneider je zlasti razjasnjeval bedni položaj delavstva v vsem okrožju državnih železnic.

Minister je izrazil dvome, da so na Dunaju še delavci, ki bi zaslužili dnevno manj nego 3 K 20 vin. Dejal je, da bo poizvedoval o tem. Delavstvo v drugih deželah ni v tako slabem položaju, je dejal minister, kakor delavstvo na Dunaju, kjer je največja draginja.

Deputacija je opozorila ministra na to, da je zlasti velika draginja po mestih, kopališčih in okrajih, odkjer oskrbujejo velika mesta z živili in da je treba za to tudi tem delavcem in uslužben-
cem nujne pomoči.

Sodrugi Reiß je pojasnjeval posebne razmere pri državnoželezniški družbi in je predložil ministru mnogo pritožb osebja, ki ni dobilo po 100 odstotkov za nepodeljeno monturo, temveč le po 80 odstotkov.

Minister je izjavil deputaciji, da je izdalo železniško ministrstvo ta sklep za to, ker bi osebje lahko nosilo že obrabljene monture še eno leto. Nato so izjavili člani deputacije, da je to popolnoma nemogoče in da imajo uslužbenci pravico do 100 odstotkov.

Še enkrat je poudarjala deputacija nujno potrebo, da se priskoči bednemu osebjem na pomoč z izdatno draginjsko doklado. Tudi v Nemčiji so dobili železničarji povišane prejemke, čeprav ni tam draginja tako silna kakor pri nas.

Minister je odgovoril na to, da bo storil, kar mu je le količkaj mogoče, a vsega ne more storiti, ker mu primanjkuje sredstev. Oficielno mu ni nič znano, da so povišali v Nemčiji dohodke železničarjev. Pač so o tem časnikarska poročila, ki si pa nasprotujejo.

Rade volje konstatira, da so storili vsi železničarji zvesto svojo dolžnost. Ob začetku vojne so pač računali od različnih strani s tem, da bodo izkoriščali železničarji vojno s prevelikimi zahtevami in izsiljevali druge stvari, ki bi zahtevale energično nasprotstvo. On pa ni bil tega mnenja. Že mnogokrat preje, ko je zahteval promet posebno naporno službo, je storil vsakdo, kolikor je le mogel. Zato se zelo veseli, da ni bil razočaran sedaj, ko je zahtevala služba od vsakogar največji napor. Popolnoma je prepričan,

da bo tudi v bodoče tako. Obljubil je, da bo storil vse, kar je mogoče, potem se je poslovil od deputacije. Razgovor je trajal pol ure.

Upamo, da bodo zlomile tople besede gospoda železniškega ministra odpor finančnega ministrstva in da sledi lepim besedam kmalu draginjska doklada.

Razdelitev denarnih podpor pri direkciji za proge državnoželezniške družbe.

Ta direkcija je določila v svojih izvršilnih predpisih nekaj določb, o katerih je treba razpravljati.

Med drugimi je določila direkcija, da naj vpišejo službeni predstojniki svoje predloge glede višine podpor šele tedaj, ko izrečejo lokalne komisije svoje mnenje. S tem se pa lahko ovrže mnenje lokalnih komisij in tako lahko izgubi tudi sodelovanje zaupnikov pri razdelitvi podpor svojo praktično vrednost. Zato zahtevamo, da se izroče lokalnim komisijam v pregled predlogi o višini podpor.

Neumljivo je tudi to, da niso vezani poduradniki in uslužbenci centralne službe na mnenje lokalnih komisij. S tem se le omeji vsaka akcija.

Direkcija je dejala v svojih izvršilnih predpisih, da dobi v posebnih ozira vrednih primerih eni in isti uslužbenec večkrat podporo v presledkih. Pričakujemo, da ne bo ta sklep izvršen tako, da bo direkcija od tega zneska, ki ga je dobila enkrat dajala večkratne podpore. Železniški minister je izjavil, da se bo nadaljevala ta pomožna akcija in da dobi direkcija še nadaljna sredstva. Direkcije imajo zato nalog, da razdele vsoto, ki so jo dobile sedaj in prosijo potem za nova sredstva. Saj je že itak malo, kar se dobi in naj se potem še s tem skopari?

Olajšave za skladišča živil državnih železnic.

Z odlokom št. 3756/14 od 14. aprila 1915 je odredilo železniško ministrstvo, da imajo prosto vožnjo vsa živila, namenjena za skladišča živil državnih železnic in sicer za ves čas vojne. Prosto vožnjo dovoljuje ministrstvo na vseh progah c. kr. državnih železnic in zasebnih železnic, ki so v državnem obratu. Na voznih listih mora biti označba: »Frachtfrei auf Grund des Erlasses E. M. Z. 3756 ex 1915.«

S to odredbo je uresničen zopet majhen del naših zahtev. Res je seveda, da nimajo od te odredbe koristi oni, ki niso člani teh skladišč. Zato bi bilo pa potrebno, da so deležni te koristi vsaj oni železničarji, ki so člani konsumnih zadrug. Mnogo je konsumov, ki imajo skoraj samo železničarje za člane. Ti konsumi so se že obrnili s prošnjo v tej zadevi na železniško ministrstvo. Upamo, da bo imela prošnja uspeh.

na konjih. Tudi Vi, sosed, si jezdil. Ko sem videl, da hrume nad nas, sem kričal: »Sosed, zakaj me preganjate?« Ali takrat ste že udarili, Vaša ostra sablja je preklala mojo roko...»

»Vi pa ste me potegnili s konja, padel sem pod njega. Sedaj je moja noga proč...«

»Tako sva se pokončavala drug drugega... Nisem hud zaradi tega.«

Žene so povsile glave in stale ob posteljah. Otirale so si solze.

»Veste, ljuba sosed,« je govoril Gregor Sos čez posteljo, »poznam Vašega moža že dolgo. V najini mladosti sva delala skupaj pri enem gospodarju. Tudi rojaka sva bila, a pozneje so se ločila najina pota. Vaš mož je postal vojak, a mene cesar ni potreboval. Potem je postal Vaš mož v mestu stražnik. Jaz pa sem se oženil in prišel tudi v mesto, kjer sem delal enkrat tukaj, enkrat tam. Naenkrat pa ni bilo več dela, in mi — zakaj naj bi tajil — smo stradali. Tedaj sem pričel razmišljati. Otroka imam, sem mislil, naj še ta dva kaj poizkusita. Prodajala sta na cesti trakove, vžigalice in druge reči. Vsak večer sta prinesla nekaj krajcarev, od tega smo živeli. Ali tudi to ni trajalo dolgo. Prišel je mož postave in dejal, naj pošiljamo otroke v šolo, ker je v njihovi starosti tam zanje prostor.«

»In kruh?« sem vprašal jaz.

»Postava je postava,« je odgovoril.

»V takih razmerah sem bil, ko sem šel s svojimi tovariši na cesto in potem se je zgodila nesreča. Nisem hud zaradi tega... Le to me boli, da sva drug drugega tako pohabila. Zakaj? — Povejte sosed, zakaj? — Ali sva imela kdaj kaj med seboj? Ali sva kdaj storila kaj žalega drug drugemu? Niti jezna nisva bila drug na drugega, kaj ne da ne?«

»Bog naj me kaznuje še bolj, če sem bil kdaj jezen na Vas,« je odgovoril stražnik. Potem je pristavil trpko: »Moral sem...«

»Tudi tedaj, če bi bil tam med množico Vaš rodni oče?«

»Da... tudi...«

Stražnikova žena je dvignila svoje objokane oči h Gregorju:

»Vedno sem dejala,« je pričela s stokajočim, tresočim se glasom, »vedno sem dejala svojemu možu... da ta posel ni zanj... Da se zgodi enkrat velika nesreča...«

»Zapovedali so mi... ko bi bil vedel, da se bo stvar končala tako...«

Stražnik ni mogel govoriti dlje, premagal ga je jok.

Tudi Gregor Sos je obmolnil, ginjen je bil. Obe žalostni, bedni ženi sta tolažili...

»Nihče od Vaju ni hotel. Vedno sta si bila dobra, ne mučita se več o tem...«

Težka, svinčena tihoča je legla nad postelji. Le v vseh štirih glavah je bila žgoča misel, kaj bo odslej, kako bo...

Prvi se zdravi Gregor Sos:

»Gospodje imajo lahko delo, sosed. Sede v sobi in le zapovedujejo... zapovedujejo...«

»Res, ti pač...«

»Namesto sebe pošiljajo druge...«

»Nas pošiljajo...«

»Ubogega človeka proti ubogemu, da mori...«

»Najina pohabljenost je njihov greh...«

»Ali kaj dosežemo s tem. Pa vseeno...«

»Da, vseeno...«

Težke skrbi so se pletle okoli postelj, nepredno razmišljanje je vznemirjalo bolnika.

Po dolgih mesecih sta zapustila pohabljenca skupno bolnišnico. Ko sta hodila po dolgem hodniku, je strašno udarjala lesena noga stražnikova ob trda tla. Drugemu pa je visel rokav kakor telo obešenca...

Doli pred vrati sta čakali dve izmozgani ženi in kopica otrok.

Cilji razrednega boja.

Za razumevanje razrednih nasprotij in ciljev delavskega boja, je treba predvsem poznati sestavo in razvoj človeške družbe.

V primitivnih časih, ko je človeštvo še živelo v popolni prostosti, brez stalnega bivališča in brez medsebojne družabne organizacije, ni bila človeška družba še razdeljena na različne stano-ve. To dobo popolne družabne prostosti in neodvisnosti poznamo pod imenom: **Doba nomadov**. Privatna lastnina je bila v tej dobi do-cela tuj pojem.

Po dobi nomadov je nastala **doba poljedel-stva**. Ko je prvi človek ograbil kos zemlje in jo obdelal zato, da mu obrodi potreben sad, je mo-ral potem pač tudi paziti na to, da mu nihče ta sad ne odnese. Varovati je moral svoj kos zem-lje pred živalmi in pred človekom, ki mu je ho-tel odnesti plodove njegovega truda. Obdelovanje izbranega kosa zemlje ga je navezalo na stalno bivanje v določenem kraju. Zgradil si je zato poleg izbranega posestva svoja primerna stano-vanja. Z zgradbo teh prvih kmečkih stanovanj so začele nastajati vasi in mesta. Vsled stalnega bivanja več poljedelcev v enem kraju je bilo pa treba urediti, četudi na preprosti način, medse-bojno razmerje med enimi in drugimi posestniki zemlje. Porajajo se tako prve oblike družabne organizacije. Ker se pa spori zaradi vedno več-jega razširjenja posesti poostrejuje, vidimo da se prve stalne skupine poljedelcev razdele na različne stano-ve, ki streme predvsem po pod-jarmljenju šibkejših skupin poljedelcev. Prva in najhujša posledica temu so graščine in graščin-sko gospodstvo. Podjarmljeni kmetje so morali oddajati graščaku del zemljiških pridelkov. Zato je pa graščak prevzel nalogo, braniti zemljo oko-lo svoje graščine proti napadom sovražnika.

Z nastopom graščin se je pojavil stan go-spodujočih. Po volji gospodujočih je od tedaj urejeno socialno razmerje med različnimi sta-novi.

Kmetje so morali garati v prid graščaku, de-lavci neposestniki so pa morali tlačaniti grašča-ku ter mu obdelavati kos zemlje, ki jim jo je sam določil.

Na graščinah so se naselile tudi prve skupi-ne rokodelcev. Plačevali so te prve rokodelce le deloma v gotovini. Vsled nevdržljivih življenj-skih razmer so se rokodelci potem začeli seliti v trge in mesta, kjer so kot mezdni delavci ži-veli pač v precej mirnih razmerah.

S preselitvijo rokodelcev v mesta se prvič pojavlja v človeški družbi neposredni stanovski boj med rokodelci in gospodarji.

Mojstri in rokodelci so bili združeni v svo-jih posebnih organizacijah takozvanih bratovšči-nah. Boj, ki je nastal med enimi in drugimi, je bil silen in dolgotrajen. Medtem je pa naraščalo število različnih stanov. Po mestih in po trgih se je pojavilo malo meščanstvo, ki je že prišlo polagoma do nekake lokalne vlade, dočim so ostali delavci-rokodelci in razlašeni kmeti še vedno brez pravic.

Pričelo se je širiti bogastvo. Nastala je ve-lekupčija. Vse potrebščine se je izdelavalo na najenostavnejši način. Strojev seveda niso po-znali. Mojster in pomočnik sta bila navezana na skupno delo. Te razmere so ostale skoraj neiz-premenjene do časa, ko je velika industrija pri-čela nadomestovati malo obrt. Iznajdba pare in premoga je zadajala rokodelstvu in mali obrti smrten udarec. Mesto malih delavnic imamo ve-like tovarne, mesto rokodelcev imamo od tedaj industrijski proletarijat. Združitev ogromnega števila delavcev v eni sami tovarni je naravna posledica novega industrijskega sistema. Velika industrija je pa na drugi strani usilila delavstvu skrajni boj za svoj obstanek.

Če so delavci, ko so še bili združeni v svojih bratovščinah vodili gospodarski boj proti moj-strom, je bilo naravno, da so morali potem še z vso večjo silo in odločnostjo braniti svoje pra-vice proti novemu gospodujočemu razredu. Mno-

goštevilo združenje delavcev v eni sami to-varni pa jim je že samoposebi kazalo pot in na-čin novega razrednega boja. **Solidarno združe-nje in solidarni boj proletariata je naravna posledica modernega industrijskega sistema dela.**

Razredni položaj in boj delavstva, ki je s postankom velike industrije razlaščen vseh te-kom stoletnega boja pridobljenih pravic in pah-njen v najhujšo življenjsko negotovost, se od te-daj poostrejuje in precizira

Na eni strani razred posedujočih na drugi pa razred neposedujočih.

Boj delavstva zasleduje od tedaj nov cilj, ki nas vodi preko demokracije do popolne enakoprav-nosti in svobode.

Vsi boji delavstva so od tedaj v znamenju tega načela, in vsako tudi najneznatnejše izbolj-šanje mezdnih ali delovnih razmer delavstva predstavlja v socialnem boju pomemben korak k temu cilju. Dosegli bomo uresničenje tega cilja pa le tedaj, ko doseže kapitalističen sistem svoj popoln razvoj. Ustroj nove socialistične družbe nam pa predstavljajo organizacije združenega proletariata. **Kapitalistični sistem izkoriščanja in pobijanja bo v bodočnosti nadomestovala organi-zacija solidarno združenega delavstva.**

Za kaj gre v sedANJI svetovni vojni.

Glasilo nemške socialno demokratične stran-ke v Avstriji, »Arbeiter-Zeitung«, prinaša v šte-vilki 144. zelo zanimiv članek. Ker razkriva čla-nek precej globoko nagibe sedanje vojne, zlasti pa pojasnjuje zahrbtni napad Italije, zato ga pri-našamo tudi mi. Članek se glasi:

»Sedaj se je razpršila temna negotovost, ki leži nad to vojno. Če smo bili v zadregi pokazati vojne cilje držav, če je bila duša človekoljubja obupana vsled misli, da se preliva za negotov končni cilj toliko krvi, pa vemo sedaj natančno, za kaj je vojna.

O demokraciji, o narodnostni odreditvi nam pripovedujejo že dolge mesece. Združitev vseh onih, ki govore enak jezik, odrešitev iz tuje na-rodnostne vlade in zopetno zedinjenje neodreše-nih pokrajin, to je bil plašč francoskega in an-gleškega kapitalističnega razreda, pod katerim je skrival svoje kupčijske interese. Pristop Italije raztrga ta plašč. Italija bi bila lahko imela to ta-kozvano odrešitev svojih narodnostnih bratov zastoj in v miru, vsaj v toliko, v kolikor so ti bratje na avstrijskem ozemlju — trojni sporazum ni dal doslej še prostovoljno nobenega hektarja in nobene duše. Narodnostna odrešitev je po-ljudni izgovor, da se razvnamejo ljudske muo-žice, imperialistično razširjenje je pa cilj, ki sto-pa jasno iz zahtev Italije.

Kaj hoče v resnici zveza Angleške, Franco-ske in Italije?

V balkanski vojni so se odrešili mladi, kr-pred vsemi in bolj kakor vse druge, ki je prepre-ščanski narodi sami in vstopile so v zgodovino bi bile morda ovenčale svojo zvezo z zmago in bi si prinesle mir kot velesila. Rusija pa je bila pred vsemi in bolj kakor vse druge, ki je prepre-čila ta blagodejni razvoj. Socialistični kongres v Bazileji je vstvaril geslo evropski demokraciji. **Balkan balkanskim narodom!** Karkoli lahko oči-tamo avstrijsko-ogrski balkanski politiki — in mi smo razkrivali njene napake brez nehanja in jo obtoževali — ali v onem trenutku ko so se osvo-bodile balkanske države, je izjavila svoj »terito-rijalni desinteressement«, (to se pravi, da ne po-želi balkanskega ozemlja).

Rusija je bila, ki je prekrizala iz lastne moči notranji ustroj na Balkanu. Rusija je ustavila za-veznike, ko so bili na pohodu proti Carigradu in je preprečila, da bi se dokončala zveza sama v skupnem zveznem glavnem mestu. Rusija je pod-pihovala Srbijo, naj pretirava svoje zahteve in naj oropa Bolgare Makedonije. Rusija je razdvo-jila komaj zedinjeni Balkan in je povzdignila Sr-bijo za svoj posebni organ, napravila jo je za svojo stalnoasedo: Proti Bolgariji, če poseže po Carigradu, in proti Avstrijsko-Ogrski, če bi hotela prekrizati kjerkoli Rusiji pota.

Ne smemo zatajevati, da je postopala Av-strijsko-Ogrska napram Srbiji, zlasti v trgovin-sko političnih in prometno političnih vprašanjih od leta 1906. dalje nespametno in nepravilno. Ali te napake padejo daleč v ozadje za težko zgo-dovinsko krivdo Rusije, da je zastrupila v kali pravkar v zgodovino stopajoči »krščanski« Bal-kan in ga odtujila samega sebi. Balkanski soci-alisti so si postavili na svoji znameniti konferenci v Belgradu v januarju leta 1910. veliki cilj, da rešijo balkanske narode iz diplomatske igre ve-lešil in jim zagotove razmah iz lastne moči v mirni zvezi. **Ali ta cilj je uničen, če zmaga volja trojnega sporazuma!**

Kaj hoče ta roparska zveza buržvaznega po-hlepa in carjevega pohlepa po pridobitvah? Za-kaj so zlasti najeli Italijo?

Italija hoče predvsem poleg Trsta in Reke, ki so trgovinska vrata srednje Evrope na jugu, pomorsko trdnjavo Pulj, obe obrežji Jadranskega morja in dalmatinske otoke. Njen namen je torej, da se zvali kot vojaška in pomorska velesila pred vrata srednje Evrope in da obsodi vse narode za temi vrati k vlogi narodov na kopnem. Ali Italija polaga svojo roko tudi na Valono, to ob-vladajoče oporišče zapadnega Balkana, ki odpira pot na zapad. Dalje so jo najeli tudi za to, da navali skupno z Angleži in Francozi na Darda-nele, ki so vzhodno krilo Balkana, njegova druga vrata. Tam naj zasede Rusija Carigrad in Bospor, Italija in Francoska Galipoli in Dardanele. Angli-ja si je zagotovila že sedaj Tenedos in Imbros, otočje, ki leži pred Dardanelami, Italija pa naj obdrži skupino dvanajstih otokov.

Balkan hočejo torej blokirati od vseh strani, vsi njegovi izhodi naj ostanejo v rokah Rusije in zapadnih velesil. S tem je pa pokopan vsak iz-gled, da se razvijejo balkanski narodi samostoj-no, politično mogočno in gospodarsko. Kakor kle-šče oklepata Valona in Carigrad polotok na nji-hovih najobčutljivejših točkah in morajo jo ugo-nobiti pomorsko, vojaško in gospodarsko. V za-smeh je sedaj geslo: **Balkan balkanskim naro-dom!** Blazne sanje je upanje, da bodo mogli kdaj razviti Grki, Bolgari, Srbi in Rumuni lastne sile, lastno nadarjenost, svoje gospodarsko življenje in svojo duhovno kulturo. Postanejo sfera pod im-perialističnim vplivom in otresli so se turškega gospodstva, da zamenjajo zanj kapitalistično go-spodstvo zapadnih držav in ruski meč, s krvjo svojih lunaških sinov so kupili trajno nadvlado tujcev.

Trojni Gibraltar hočejo postaviti: Pulj, Va-lona, Carigrad. In ne samo v obliki utrjene točke kakor one, ki so jo iztrgali Angleži iz španske zemlje in jo anektirali. Ne prihajajo v poštev le tri oporišča za mornarico, temveč poleg Pulja tudi Istra in Dalmacija in vse otočje, ki obkri-ljuje severozapadni Balkan, poleg Valone vsa Albanija, poleg Carigrada, Bospora in Dardanel vsi otoki pred njim in skupina dvanajstih oto-kov!

Ta poizkus, da ne ropajo le tu in tam, tem-več da kratkomalo zapro vsa pota, ki vodijo iz srednje in jugovzhodne Evrope proti Sredozem-skemu morju in na vzhod, ta poizkus uničuje dolgi vrsti narodov skoraj vso politično in go-spodarsko svobodo: Ne le južnim Nemcem in av-strijskim Nemcem, temveč tudi Čehom in Ogrom, Slovencem in Hrvatom, tudi Srbom, Rumuncem, Bolgarcem in Grkom. Izpreminja kratkomalo zemljo, na kateri stannjejo ti narodi v zaledje in narode same v sužnje teh gospodujočih na-rodov.

Spričo tega brutalnega naklepa zedinjenih buržvazij londonskih, pariških in rimskih, ki jih je blagoslovil ruski car, se izpreminja govoričenje o demokraciji in svobodi narodov, ki nam ga ser-virajo listi trojnega sporazuma v ostudno hinav-ščino in očitno zasmehovanje. Spričo tega troj-nega Gibraltarja pregreši vsaka balkanska drža-va, ki sprejme kupčije trojnega sporazuma, greh zoper skupno bodočnost. Spričo te namerave tu-nizacije in tripolizacije, ki hoče osvojiti eno tret-jino sveta, postane skoraj izrek nemškega kance-larja Bethmann-Hollwega resnica, da nima svo-boda narodov drugega zavetja kakor nemški meč.

*) Po predavanju sodr. Josipa Kopača v De-lavskem domu v Trstu, dne 25. aprila t. l.

Spričo teh dejstev pričakujemo, da raztrga diplomacija Nemčije in Avstro-Ogrske meglo zaslepljenosti, ki teži še vedno en del balkanskih narodov. Diplomacija mora imeti uspeh, če se prizna k temeljnemu načelu bazilejskega kongresa: Balkan balkanskim državam!

Kako so nastopili italijanski socialni demokratje proti vojni.

V onih burnih, napetih dnevih pred napovedjo vojne od strani Italije so poizkusili italijanski socialni demokratje vse, da preprečijo roparski pohod Italije. V onih dnevih, ko so razupili plačani kričarji vsakogar, kdor ni tulil z njimi, za izdajalca domovine, so ostali italijanski socialisti trezni in neustrašeni in so na dvanajstisočih shodih pokazali ljudstvu resnico. Kot trajen dokument proletarskega mišljenja pa ostane v zgodovini mednarodnega socializma opic, ki ga je izdala na predvečer zgodovinsko važne seje italijanske zbornice parlamentarna frakcija socialističnih poslancev in pa govor sodruga Turati na seji 20. maja. Oklic se glasi:

Delavci Italije!

V sedanjí strašni uri čutimo potrebo, da se obračamo do Vas in Vam pokažemo politični položaj v pravi svetlobi, svoboden vseh zavijanj in potvor, kakor ga predstavlja časopisje, ki želi vojno zaradi vojne.

Proti vsem onim, ki se ne vklonijo kratkoročno nasilstvu, ki jih uprizarjajo zastopniki gesla vojno zaradi vojne, proti vsem tem lučajo besedo: »Izdajalci!« Dobro; tudi mi socialisti, ki nismo imeli nikdar opravka z ono nevtralnostjo, ki prodaja Italijo, mi, ki smatramo nevtralnost za pogoj in sredstvo v dosego vzvišene mirovne akcije mednarodne pravičnosti, tudi mi Vam kličemo: »Izdajstvo!«

Izdajstvo so učinili oni pristaši vojne zaradi vojne, ki podpirajo ministrstvo, ki pravi, da se pogaja. A podpirajo ga z edinim ciljem, da izsilijo vojno glede na to, kakšen bo uspeh pogajanj.

Izdajstvo so učinile one stranke, ki so se izdajale za pristašnje pogojne nevtralnosti in ki jih je vodilo sovraštvo do socializma in ki so vsled predsodkov napram socializmu združile svoje glasove s stavičji vojne, tako da je dobila vlada različne zaupnice.

Izdajstvo je učinila vlada, ki je prešla polagoma v tabor stavičev vojne in se potem izgovarjala, da jej dajejo zaupnice strank pravico za drzno izpremenitev smeri.

Izdajstvo, in sicer najhujše, so učinile takozvane demokratične stranke, ki so razvile živahno agitacijo proti otvoritvi parlamenta in so resnično tudi dosegle zakasnelo otvoritev in ki poizkušajo pripraviti kralja in vlado do tega, da postavijo parlament pred izvršeno dejstvo in tako vzamejo parlamentu vsako možnost sklepanja.

Da dosežejo ta cilj, se ne plašijo kliče, od vojne strasti pijane, zavarovane od vlade in naščuvane od časopisja, ki je vojni prijazen, pred nobenim ustrahovalnim sredstvom, pred nobenim lopovskim napadom.

Čas je, da prevzame proletariat pogumno svojo akcijo za obrambo domovine in svobode, čas je, da se dvigne proletariat k energičnemu dejanju, da štiti svoje življenje, da štiti splošno volilno pravico, katerej hočejo odvzeti pravico, da odločuje o usodi domovine.

Tudi v tej strašni uri delujemo za nevtralnost brez kravje kupčije, za mir, ki je porok svobode vseh podjarmljenih narodov, delamo za svobodo, enakost, delamo za socializem!

V četrtek 20. maja je bila seja italijanske poslanske zbornice, kjer je vlada že prišla v znamenju vojne. V imenu socialistov je govoril na tej seji sodrug Turati, proti kateremu so besneli buržvazni poslanci kakor obsedeni, ko je govoril. Sodrug Turati je podal naslednjo izjavo:

»V tej zgodovinski uri čutim dolžnost, da govorim v imenu svojih političnih prijateljev. Oni, ki so bili nasprotniki vojne politike, so menili, da je večina zbornice in ljudstva na njihovi strani.

Ali čuvstva ljudstva so naščuvali z vsemi sredstvi. **Nasproti ljudski volji je nastopila zbornica pot vojne politike.** V interesu časti zbornice in dežele je moja dolžnost, da ponovim: Ne dovolimo ničesar. Za se si jemljem pravico, da ljubim in branim svojo domovino, kakor mi to narekuje moja vest. Zvest načelom moje stranke in kot protest proti vsem strahotam vojne bom glasoval jaz in bodo glasovali moji politični prijatelji proti vojni hujskariji, v prepričanju, da nima Italija vzroka pričenjati vojne, temveč da mora obračati vso skrb na to, da se izboljšajo njene notranje razmere. Če pa pride vojna kljub našemu nasprotovanju, tedaj bo naša stranka delala z vso silo na to, da napravi čimprej konec konflikta. In v tem delu bo našla gotovo toliko pristašev, kolikor je ljudi, ki imajo resnično čuvstvo za civilizacijo.«

Turatijev govor so motili prijatelji vojne z velikanskim hrupom. Poslanec Pietraual je zaklical: »Razdelite besedilo tega govora v vseh občinah Avstrije.«

Smotri socializma.

O načinu emancipacije življenja imamo različne pojme. V glavnem pa vidimo, da se skuša doseči srečo in blagostanje ljudstev le potom dveh načinov: Potom reorganizacije države na eni strani, in potom medsebojne samopomoči na drugi.

V prvih početkih socialističnega gibanja je bilo nemalo takih sanjačev, ki so pričakovali edinele od države pomoč za bedno ljudstvo, ki so mislili, da je le od reorganizacije državnega ustroja po volji gospodujočega razreda odvisna emancipacija ljudstev. Koliko brezuspešnih pozivov na vladajoče je bilo takrat izrečenih, in koliko ponesrečenih programov državnega socializma je bilo sestavljenih! Država naj bi sama skrbela za potrebe ljudstva? Odkar so na svetu države, se ni še to zgodilo.

Toda že veliko prej, nego so se utopisti državnega socializma prepričali, da je le v organizirani bojujoči masi temelj novega družabnega ustroja, je delavstvo uvidelo, da je iskati način osvobojenja v medsebojnem združenem podpiranju. Na Angleškem, kjer je ta nova misel prvič prodrila, se je takoj pojavilo znano kartistično gibanje, ki je stremelo po reorganizaciji državnega ustroja pod pritiskom združenega delavstva na državno zakonodajo. Razredno zrelo delavstvo je že razumelo, da ni pričakovati boljših razmer od naklonjenosti vladajočih. Delavstvo je skušalo uveljaviti svojo moč potom svojih strokovnih in gospodarskih organizacij. Zidalo je pogumno svojo razredno stavbo, čisto neodvisno od države. Moč novega faktorja je tako v vsaki smeri nepretrgoma rastla. V obstoječi kapitalistični državi se je pojavljala ustroj nove družabne oblike.

Cilji in boji razrednega socializma so pokazali novo smer v razvoju človeške družbe. Pričetek medsebojne razredne organizacije delavstva znači pričetek nove države, ki absorbira polagoma obstoječo kapitalistično državno premoč. Tako vidimo, n. pr., da je država prisiljena pod pritiskom strokovnih organizacij, ki poleg vzdržitve razrednega boja, podpirajo delavstvo tudi gmotno v slučaju brezposelnosti, stavki itd., priznati delavskemu razredu bolniško, nezgodno in invalidno zavarovanje. Vidimo tudi, n. pr., da je pametna trgovinska politika sama, ki velevala kapitalistični državi, da je priznavati delavskim za drugam, ki imajo nalogo preskrbeti ljudstvo z dobrimi in ceneni živili, posebne ugodne pogoje. Vidimo na ta način, da je razredna politika delavstva, ki neprenehoma in skoraj neopazeno spreminja državno obliko in državne tendence gospodujočega razreda. Ko se je na Angleškem prvič uvedlo 10 urno delo pri vseh obratih, je Karl Marx opravičeno poudarjal, da znači določitev tega minimalnega delovnega urnika — takrat je delavstvo na Angleškem delalo po 14 in celo 16 ur na dan — triumf socialističnega principa, ker je bila pač takrat država prvič prisiljena sprejeti zahtevo razrednih organizacij po mi-

nimalnem delovnem urniku. Ravno ta zakon nam predstavlja pričetek one socialne politike, ki jo razredne organizacije od tedaj neprenehoma izvršujejo.

Paralelno z organizacijo in razvojem delavstva se razvija in izpreminja tudi obstoječi državni ustroj. Početki socialne politike in splošne oskrbe temeljijo v delu in težnjah razredne organizacije. Država je primorana, da reši svoj obstoj, udeleževati polagoma socialna načela mase, ki se je pokazala sposobna ustvariti si tudi v kapitalistični družbi svoje posebne življenjske pogoje.

V tem spoznanju tiči tudi vsa nevarnost za obstoj kapitalizma. Ko bo zgradba razredne stavbe proletariata dovršena, bo zmanjkala obstoju sedanje družbe samoposebi vsaka podlaga. Čim silnejše bomo zidali našo gospodarsko in politično stavbo naprej, tem prej bo novi socialistični družabni ustroj nadomestil sedanji sistem. Proletariat sam je nositelj nove bodočnosti!

Mrtvo mesto.

Poročilo francoskega žurnalista o bedi v Srbiji.

Kako strašno je v Srbiji, zlasti pa v njenem sedanjem glavnem mestu Nišu, to opisuje posebni poročevalec francoskega lista »Petit Journal«, ki potuje sedaj po Balkanu. Ta poročevalec piše pod naslovom »Mesto črnih zastav« o Nišu sledeče:

»Mesto, ubožno mesto z nizkimi hišicami, nas je pretreslo do mozga. To je bil Niš, mesto črnih zastav. Vojaki so brez barve kakor so njihove uniforme brezbarvne. Stopimo iz kolodvoza. Črno blato pokriva ceste in trge. Konjem sega to blato čez kopita. Vzeti moramo voz. Če bi bil kje muzej za zbirko odurnih stvari, tedaj bi spadala ta »kočija« na častno mesto. Telesno trpimo, če se dotika naša obleka z blazinami voza. Čut imamo, kakor bi sedeli na garjah.

Voz poskakuje in se spodtika nad velikimi kamni, ki jih skriva nesnaga. Prva hiša ob cesti je bolnišnica. Prej je bila tukaj vojašnica. Vse vojašnice so sedaj bolnišnice. Niš! V mestu tifusa smo. Tukaj smo v mestu, kjer so najbolj umirali in še umirajo! Ali se bo to kje pokazalo?

Voz zavije na glavno cesto in tukaj nehote zakričimo. Iz hiš, ob obeh straneh ceste, plapolajo črne zastave, tedaj napravi to na duh le neki posebni vtisk žalosti. Kdor pa vidi naenkrat celo cesto v črnih zastavah, ki vihrajo, ta čuti, kako se mu vlega na ramena strahotna nesreča celega naroda. Vse ne plapolajo v vetru. Nekatere so zavite okolo drogov. Velike in majhne vise, tudi čisto majhne, nič večje kakor žepni robec. Na redkih eno in dvonadstropnih hišah vise zastave v obeh nadstropjih. Ali vse imajo enako črno barvo, barvo smrti. Skoraj vesel je človek, da se pelje sredi ceste in mu ni treba hoditi peš po tlaku.

Pridemo v hotel, kjer ni črnih zastav. Izveemo, da ne moremo pred enajsto dopoldne zajtrkovati. Gostilničarji ne smejo prodajati razen določenih ur prav nič, tudi koščeka kruha ne, le od enajstih do ene in od sedmih do devetih zvečer. Zato pa leže po mizah smrtna obvestila, velike, črno obrobljene pole. Pokažejo mi trgovino, kjer prodajajo kruh. Tudi tukaj leže poleg kruha smrtna naznanila. Kaj je po vsem mestu tako? Kreneemo v stranske ulice. Tukaj je sicer manj črnih zastav, ali vendar ima vsaka hiša vsaj eno. Vtisk je še žalostnejši.

Ob enajstih prične obed v gostilni. In takoj razumemo, da so napravili bacili tukaj veliko nesreče. Namizni prt je menda služil že dvema rodovoma pri jedi. In če ga vzamemo proč, se prikaže miza, ki ni bila očiščena že v času štirih rodov. Jemo s privzdignjenimi komolci. Sosedje privlečejo iz žepov svetilke, vlijejo vanje špirita in ga zažgo. Ali si bodo skuhalo sami kosilo? Vzamejo vilice in jih drže nad plamenom, potem nož, krožnik, kozarec, kruh. Vsi gostje delajo tako. Jedilna soba je izpremenjena v desinfekcijsko dvorano. Vse nažgo, kar še ni spečeno. Sir, potico — vse, kar je količkaj sumljivo. Naj zažgo še obleko natakara.

Stanovanje je bilo vredno obeda. Prihodnji dan odidemo v bolnišnico in srečavamo zgolj

ljudi v žalnih oblekah. Skoraj mislimo, da hodimo po mestu mrtvih. Pred prodajalnami, napolnjenimi z žalnimi predmeti, stoje rakve. Rumeno ali modro pobarvane rakve, okrašene z girlandami pozlačenega listja. Te so le za bogatine. Rakve ubogih nimajo podstavkov, ker primanjkuje lesa. Rakve ubogih imajo le pokrov, stranici in dve palici, ki vezeta stranici. Kadar dvignejo rakev, bingljajo noge mrtveca semintja. Vojak, sama kost in koža ga je, se ziblje mimo nas v uniformi. Tako mrtvaško izgleda, da ne vemo, ali naj zbežimo iz strahu pred naleženjem ali naj ga podpiramo.

Po dvesto oseb je umrlo v Nišu na dan. Pravi peklenski prizori so se odigrali. Še sedaj umirajo vojaki na tucate v bolnišnici, ki jo imenujejo »stolp lobanj«. Od tristo srbskih zdravnikov jih je umrlo stoindvajset v bolnišnicah. Sedaj so francoski zdravniki po bolnišnicah. Po bolnišnicah so dvorane, kjer se odigravajo tragedije. Vozovi, polni bolnih na tifuzo, so prihajali. Da so jih lahko kam spravili, so pomaknili po dve postelji skupaj in položili nanje po pet mož. Smrt je obrala vsako uro po pet in šest mož. Ko so zapazili, da je umrl eden od petih, so ga zvezli s postelje na tla. Na njegovo mesto so položili takoj drugega. Mrtvašnica je bila prenapolnjena, nobenih mrtvecev ni mogla več sprejemati. Do večera je umrlo dostikrat na eni in isti žimnici po pet mož. V vsaki dvorani je po dvajset parov postelj. Tako je bilo v marcu. Sedaj, v aprilu, so postelje ločene in kjer je zapadel smrti, ga odneso v »kot brez upanja«. Sedaj ni več velikega umiranja. Nič več jih ne umrje po šestdeset od sto kakor v marčnih dnevih. Barometer smrti pada. Včeraj je padel na dvajset.

Kako je Italija dobila Benetke?

Pod tem naslovom prinaša dunajska »Arbeiter-Zeitung« sledeči iz peresa zgodovinarja L. Hartmanna po Friedjungu posneti sestavek:

»Dober Avstrijec H. Friedjung je popisal v svoji znani knjigi zgodovino Avstrije od l. 1859. do l. 1866. Kar tam piše, ko z boleščjo razkriva napake avstrijske politike pred 50 leti, je tudi še danes uvaževanja vredno, ko je Avstrija zopet zapletena v velik mednarodni konflikt. Kar se je godilo v tistih letih, ni bilo pravzaprav nič drugega nego likvidacija spačenega dela dunajskega kongresa, ki je vršal na evropsko karto nove deželne meje, ne ozirajoč se na životvorne sile, ki so se pojavile v narodih po francoski revoluciji; to je bila zmaga trajno nepremagljivega ljudskega gibanja nad predmarčno diplomacijo. Narodnostna avstrijska država, v zapadni Evropi zadnja zastopnica zastarelih metod, se je postavila pred dve neizpolnjeni nalogi. Hotela je ohraniti svoje prvenstvo v Nemčiji in preprečiti ujedinenje nemških držav in zajedno je hotela ohraniti svojo pozicijo v Italiji, kar je bil glavni kamen napote laškemu ujedinenju. S Piemontom, predboriteljem za laško edinost, se je zvezal leta 1859. Napoleon III., ki je imel sicer tudi samopasne namene, čegar politika pa je slonela na narodnem principu, katerega je priznaval. Posledica te koalicije je bila za Avstrijo izguba Lombardije in laških sekundo genitur. Že takrat so se začuli v Nemčiji značilni glasovi, ki so povdarjali tako, kakor je to storil Lasalle v eni svojih najboljših brošur, skupne interese Prusije in Italije proti Avstriji, ki je stala njihovim namenom na poti. A šele Bismarck je sklenil v aprilski konvenciji leta 1866. od Napoleona protežirano zvezo med Prusi in Lahi, ki je zapletla Avstrijo v boj na dveh frontah.

Italija ni nikdar smatrala svoje vzhodne meje, katero je dobila leta 1859., kot definitivne. Od Napoleona diktirane sklepe v Villa Franki po zmagoviti vojski sta smatrala vlada in ljudstvo vedno kot ponižanje. Hoteli so celo Italijo, Benečijo in Trentino. Ljudstvo ni poznalo nobenih diferenc zaradi cilja. Različne vlade so se sicer morale ozirati na vnanjepolitične potrebe in so morale biti različnega mnenja zastran sredstev in ugodnega trenutka; toda vse so smatrale za svojo dolžnost, da se poslužijo prve prilike, ki se jim bo nudila.

Avstrijska politika tej situaciji ni bila kos. Vodilni možje so omahovali med upom in strahom; v svoji — od Friedjunga tako krasno opisani — kratkovidnosti niso bili v stanju staviti si en cilj in ga zasledovati, in bili so docela nezmožni, s krepko močnatostjo se upreti neodgovornim vplivom. Deloma iz pomanjkanja dalekovidnosti, deloma proti svojemu boljšemu prepričanju so pustili, da je državni voz drčal navzdol. Pač so se nekoliko upoštevali pomisleki vojakov, ki so opozarjali na težave vojske na dveh frontah, in omahovali so dolgo sem in tja, ne da kaj sklenejo. Ko je bila prusko-laška konvencija že sklenjena, so poskušali zaveznike razdružiti; hoteli so odstopiti Beneško, a ne Italiji, ampak Napoleonu, katerega so napravili na ta način za odločevalca, in hoteli so Beneško odstopiti ne brezpogojno, ampak samo proti odškodnini v Šleziji, katero bi vzeli Prusom, če bi ostala Italija nevtralna. Ko je postajal diplomatični položaj vedno sitnejši in Dunaj čimdalje nervoznejši, so se na Napoleonovo zahtevo odrekli tudi odškodnini in se izrekli za odstop Beneške že pred vojno. Toda bilo je prepozno; Italija je bila že z pogodbo vezana in prvi minister La Marmora se je odločil po nekotnem obotavljanju za pogodbo; do tega koraka ga je privedla misel, da noče prejeti Beneške iz rok Napoleonovih, čegar zaščito je bilo treba leta 1859. tako drago plačati, in pa dejstvo, da je postajalo ljudstvo v času neodločnosti in čakanja vedno strastnejše in bojovitejše. Mogoče bi bil odkrit in javen odstop Benečije Italiji vojsko še preprečil, ker vojska ne bi bila imela v tem slučaju nobenega pomena več. Avstrija pa se za tak korak ni mogla odločiti; pač pa je sklenila dne 12. junija s Francijo pogodbo, katero je Beust pozneje imenoval »najneverjetnejši akt«, kar jih je kedaj videl. Avstrija se je zavzela, da na vsak način odstopi Benetke Italiji, najsi zmaga ali podleže, zato pa se je garantirala papežu njegova posest; če bi Avstrija kaj pridobila v Nemčiji, naj tudi Napoleon v Nemčiji nekaj dobi. Benetke so torej bile izgubljene, Avstrija se je pa morala vseeno vojskovati na dve strani. Friedjung sklepa: »Vojska v Italiji se da opravičiti le, če bi bili resno poskušali varovati svoje meje. Na to pa vlada ni več mislila, toda njeni predhodki ji niso dovoljevali več, da stopi z laško vlado zastran Benečije v neposredno dotiko. Italija je bila namreč nelegitimna država, in zato se je bilo treba posluževati Napoleona, najlegitimnejšega vseh vladarjev. Etiketnemu vprašanju na ljubo se je zaigrala usoda države na dveh nezadostno pripravljenih bojiščih.« — Mi bi pristavili, da s splošnega — ne samo z avstrijskega — stališča vojska za obrambo tedanje državne meje tudi ne bi bila opravičena, ker so bile Benetke z Avstrijo pod vsakim pogojem nenaravno združene, česar ni bilo mogoče vzdrževati.

Na vsak način je to zgodovinski unikum, da se država krvavo vojskuje pod najslabšimi pogoji za deželo, katera je bila ne le nevzdržljiva, ampak že odstopljena. To je bil triumf prestrizne politike, ki stavi videz nad resnico. Ta politika je dovedla Avstrijo do Kraljevega Gradca in je oživljala sovraštvo Italijanov za dolgo časa. Mogoča je bila le zaradi tedanjih nemogočih političnih razmer v Avstriji. Ljudstva ni čul nihče, ljudski interesi niso bili zastopani, in le ozek krog neodgovornih oseb je odločeval usodo države.

Dopisi.

Znani nemško-nacionalni mariborski skladiščni mojster Voit, ki je bil v družbi z nekaterimi nastavljenici juž. železniškega konsuma, je zagrabil sodruga za vrat ter ga pričel daviti. Kričal je kakor jeshar, — sedaj imamo špijona. Pijana družba je tako razsajala v vozu, da so potniki popraševali, kaj se je vendar zgodilo. — Komaj je dospel vlak na mariborski kolodvor, že je ta svojat privlekla ubozega železničarja iz voza in gnali so ga kakor razbojnika k na kolodvoru službujočemu oficirju, ki ga je po kratkem zaslišanju izpustil na svobodo.

Vprašati moramo ravnateljstvo juž. železnice, če je izgubilo vsako avtoriteto nad takimi kričarji, ki ne delajo sramoto le družbi, temveč tudi vsem železničarjem?

Poštena lekcija ne bi škodovala tem puhloglavcem.

Opazovalec.

Naš grob. Sodruga Tomaž Rozman, bivši zavirač na postaji v Javorniku, je dne 15. maja t. l. smrtno ponesrečil. Ko je hotel imenovani sprtiti dva voza, je prišel med odbijače, ki so ga tako pritiskali, da je napravil le še nekaj korakov in se je potem takoj mrtev zgrudil. Pogreb rajnega je bil 17. maja popoldne na Koroški Beli. Vrlemu tovarišu bodi blag spomin!

Iz okrožnic in uradnih listov.

Zdravljenje v Pistyanu in Welchou.

Vsem službenim mestom in gospodom železniškim zdravnikom.

Prošnje za sprejem v zdravilišča Pistyan in Welchow na stroške bolniške blagajne naj se predloži od članov bolniških blagajn, ki so potrebni zdravljenja na tiskovinah št. 32.

Poznejše priglasitve za Pistyan so dopuščene z ozirom na to, da traja tukaj ves čas kopališčna sezija vse leto, za kopališče Welchow pa le do 10. julija. Poznejše priglasitve prihajajo pa v pošteve šele v drugi vrsti in se bo oziralo na omejene prostore.

Kot direktiva za priglasitve velja, da naj se priglasijo za blatno kopel v Pistyanu le one bolniki, ki so posledica ran, dalje ischias in trudrevmatizem v sklepih.

Za močvirne kopeli v Welchowu pa naj se priglasijo lažji revmatizem, zlasti revmatizem v mišicah in sklepih, ischias, vnetje živcev in kronične kožne bolezni.

Izpolnitev vprašalnih pol, ki jih dobe službeni mesta potem, ko odpošljejo prošnje, naj iz-

vrše službena mesta in zdravniki z največjo pozornostjo.

Zdravljenje v Karlovih varih na stroške bolniške blagajne.

V bolniškem domu v Karlovih varih se odda leta 1915 nekaj prostih mest uslužbencem kakor tudi onim vpoklicanim uslužbencem, ki so v domači oskrbi.

Na prigrasilih tiskovinah je treba navesti dohodke s postranskim zaslužkom. Pridejati je treba tudi ubožno izpričevalo.

Podporni sklad zaostalim svojcem.

Od 25. marca do 26. aprila 1915 so bile izplačane naslednje posmrtnine:

75. Hüttner Tomaž, Dunaj	100 K
76. Schaumberger Marija, Steinach	100 K
77. Stepanek Josip, Dunaj	200 K
78. Skaberna Josip, Gradec	50 K
79. Stastny Roza, Zellerndorf	100 K
80. Roupá Albina, Mistek	50 K
81. Krejčí Andrej, Sporitz	200 K
82. Sorg Josip, Inomost	100 K
83. Artl Lovro, Schreckenstein	200 K
84. Olearczyk Roza, Lundenburg	100 K
85. Kriška Franc, Moravska Ostrava	200 K
86. Dittinger Anton, Dunaj	200 K
87. Rus Terezija, Sv. Valentin	100 K
88. Eichwalder Eduard, Mannersdorf	200 K
89. Drösel Klemet, Schönberg	200 K
90. Standatsch Andrej, Poreče	200 K
91. Güntner Jožef, Sternberg	200 K
92. Zehenter Marija, Dunaj	100 K
93. Kovač Antonija, Pardubice	100 K
94. Hauser Františka, Praga	100 K
95. Kapel Marija, Trst	100 K
96. Böhm Josip, Tešín	200 K
97. Mayer Franc, Gradec	100 K
98. Hummer Rozina, Wels	100 K
99. Staudacher Štefan, Knittelfeld	200 K
100. Stebl Ivan, Fehring	200 K
101. Pleiner Franc, Linec	200 K
102. Šafranek Marija, Laun	100 K
103. Glaser Josip, Wickwitz	100 K
104. Schneider Franc, Kleinreiffing	200 K
105. Müller Ana, Klostergrab	50 K
106. Zdařil Franc, Olomuc	100 K

Skupaj . . . 4450 K

Umrlo je 20 članov in 12 žen, skupaj 32.

Raznoterosti.

Trije čudni poslušalci. Pri zadnji vojni seji italijanskega parlamenta so vzbujali trije poslušalci posebno pozornost za vojno proti Avstriji gorečih italijanskih deputatov. Sedeli so v posebni loži. Bili so to člani avstrijskega državnega zbora — gospodje Pitacco, Hortis in Batisti.

Angleško ženstvo. Število žen in deklet, ki so se prijavile, da hočejo stopiti začasno na mesta moških, ki gredo v vojno, znaša sedaj 120.000. Od teh se je prijavilo 20.000 za izdelovanje municije, 9000 za administrativne urade in 17.000 za poljedelska dela. Več žen in deklet se je prijavilo tudi za vojaško službo. Največ se jih je prijavilo v Londonu, Bristolu, Brightonu, Birminghamu in Manchesteru.

Cenejša moka v Nemčiji. Nemški žitni urad Prva stane od 15. maja naprej 35.75 do 38.75 je zopet znižal ceno pšenične in ržene moke. mark za 1 meterski stot, ržena pa 32.50 do 35.50 mark. Na Nemškem stane torej kilogram bele pšenične moke približno 45 vinarjev.

VSEBINA 9. IN 10. ŠTEV. Z DNE 1. MAJA 1915.

Članki: Priznava k državi. — Kaj moramo vedeti o strokovnih organizacijah. — Iz centralnega odbora za splošne personalne zadeve c. kr. državnih železnic. — Vojne datatve in železniška služba. — Poslabšanje turnusov pri južni železnici. — Mednarodni kapital. — O, vojna, ti si kakor zdravje. — Resen opomin. — Sodrug!

Razsodbe: Zanimiva razsodba za železničarje. — Priznanje rentnine discipliniranemu železničarju. — Vpokojitev strojevodij, ki ne razločujejo barv. — Naloge signalnega čuvaja.

Podporni sklad.

Obvestila centrale.

Podporni sklad centralne organizacije.

Raznoterosti.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Zadružništvo.

Delavske zadruga za Trst, Istro in Furlanijo v Trstu

registrovana zadruga z omejenim poroštvo.

XI. združno leto od 1. julija 1914 do 30. junija 1915

Mesečni izkaz.

Razpečano blago.

Zadružna doba	1914/15	1913—1914	Narastek
Julij	K 395.939.11	261.590.35	134.348.76
Avgust	389.253.63	280.064.71	109.188.92
September	403.745.37	295.665.65	108.079.72
Oktober	442.562.22	351.259.35	91.302.87
November	404.943.21	345.033.23	59.909.98
December	398.061.90	410.881.75	12.819.85
Januar	389.539.43	384.812.27	4.727.16
Februar	410.402.67	338.308.02	72.094.65
Marc	486.201.60	393.516.60	92.685.—
April	469.765.58	406.034.85	63.730.73
	K 4.190.414.72	3.467.166.78	723.247.94

Člansko gibanje.

Vpisanih udov do 30. aprila 1915	13511
„ „ „ 30. junija 1914	10786
Narastek v 10 mesecih	2725

Hranilni oddelek.

Stanje vlog do 30. aprila 1915	K 614.892.86
„ „ „ 30. junija 1914	559.641.72
Narastek v 10 mesecih	K 55.251.14

Na bolniški in posmrtninski podpori se je izplačalo od 1. julija 1914 do 31. aprila 1915 K 19.145.35.

Od 1. julija 1914 do 30. aprila se je izplačalo na dividendah K 62.037.16

Izkupiček skladišča oblek

(že obsežen v razgledu razpečanega blaga.)

Oddelek konfekcije	K 52.447.23
„ manufakture	73.573.37
„ obuval	56.102.49
„ pokrival	14.127.12
Skupno	K 196.250.21

Trst, dne 30. aprila 1915.

Vodstvo.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kavarna „Unione“

TRST

Ulica Caserma in ulica Torre Bianca.

Napitnina je odpravljena.

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

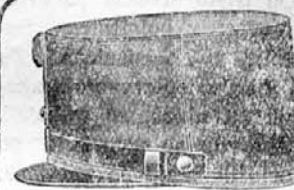
40 letni uspeh, ki ga potrjuje na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna **G. Piccoli, Ljubljana**

Adalbert Kassig

Ljubljana, Židovska ulica.

Zavod za uniformo, krznar in izdelovatelj čepic priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnih uniformskih predmetov za železničarje, kakor: čepice, gumbe, rosete, žnore, piščalke i. t. d. Čepice zimске in letne za strojevodje, kurjače itd. v raznih oblikah po najnižji ceni. — Postrežba točna.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v zalogi lastne tovarne **Peter Kozina & Ko.** Ljubljana na Bregu št. 20 (Cojzova hiša).

Garantirana kakovost

Naročajte in podpirajte delavsko časopisje!

Splošno kreditno društvo v Ljubljani

registrovana zadruga z omejeno zavezo

obrestuje hranilne vloge od dne vloge do dne dviga po

5%

Franca Jožefa cesta šte. 5.